

INDLEDNING

Intet er lettere end at fordømme forbryderen, og intet er sværere end at forstå ham.

— Dostojevskij*

I september 2001 havnede det obskure akademiske felt, terroristbevægelser, som jeg i al stilfærdighed havde slidt med gennem mange år, i rampelyset. Jeg havde spekuleret over emnet, så længe jeg kan huske det, og havde siden midten af 1990'erne afholdt kurser i terroristbevægelser for studerende på Havard. Pludselig strømmede det ind med invitationer til at holde foredrag i såvel USA som i udlandet, og siden da har jeg talt ved utallige lejligheder. Ved slutningen af alle foredrag bliver jeg altid spurgt: ”Hvad er den ene bog, jeg bør læse, for at få et begreb om terrorisme?” Skuffelsen hos spørgeren er åbenbar, når jeg svarer med en lang liste af bøger, som beskæftiger sig med forskellige aspekter af terrorisme. Jeg har altid forventet, at forfattere, der er mere foretagsomme end jeg, ville have skyndt sig at skrive denne ene bog, der behandler spørgsmålet om terrorisme i hele dets kompleksitet, men med en sammenhængende, alsidig og analytisk tilgang. En bog som ville fremstille terrorisme upartisk som et ældgammelt politisk

fænomen, der kan forstås rationelt. Det ville hjælpe læserne til at forstå, hvad der får mennesker til at gribe til terrorisme, og hvad terrorister prøver at opnå. Jeg har skrevet *Hvad terrorister vil* i et forsøg på at udfylde dette tomrum. Baseret på mange års forskning i udviklingen af terroristbevægelser og antiterrorist-strategier over hele verden udforsker den karakteren af den terroristtrussel, vi er konfronteret med i dag. Den undersøger kontekst og årsager bag terroristerne og det, som driver dem til at kæmpe mod os. Den udforsker erfaringer gjort af andre demokratier i deres imødegåelse af terrorisme og skitserer den lære, der kan uddrages af deres succeser og fejl, med henblik på at sætte os i stand til at fastlægge en mere effektiv antiterrorisme-strategi.

* * *

Jeg har et andet perspektiv end de fleste terrorismeeksperter. Jeg kommer fra et miljø, der har skabt mange terrorister, og jeg har brugt det meste af mit professionelle liv på at prøve at forstå dem. Når jeg betragter en terrorist-ugerning, tænker jeg ikke på gerningsmændene som uhyrer; jeg tænker snarere på de terrorister, jeg har mødt, og de mennesker, jeg har kendt, som har sluttet sig til terroristgrupper, og jeg gennemgår i tanker de begrundelser, de selv har givet udtryk for. Jeg fundrer over det forhold, at en ung idealist kan mene, at han eller hun kæmper mod uretfærdighed og for en bedre verden ved at myrde uskyldige mennesker. Jeg tænker, som den protestantiske martyr John Bradford udbrød for femhundrede år siden, ”Derhen måtte jeg gå, hvis det ikke var for Guds nåde.”¹ Jeg finder ikke deres begrundelser overbevisende. Langt fra. I mit moralkodeks har ingen ret til at dræbe nonkombattanter. Ikke desto mindre er jeg præget af tanken om, at antiterrorisme-strategier formentlig er nyttesløse, hvis de baserer sig på en opfattelse af terrorister som endimensionale forbrydere og psykopater.

Jeg voksede op i en lille kystby i Irland i 1960'erne og 1970'erne. Jeg mødtes med mine klassekammerater hver morgen for at bede foran en statue af den korsfæstede Kristus og en stor indrammet kopi af Uafhængighedserklæringen. Erklæringens tekst var omgivet af fotografier af de syv mænd, der blev henrettet for deres deltagelse i Påskeopstanden i 1916 – et forgæves forsøg på at skabe en irsk republik med våbenmagt. Deres fotografier var lige så velkendte for mig, som billederne af USA's Grundlæggende Fædre er det for mine børn. Mine klassekammerater og jeg beundrede disse syv mænd på samme måde, som mine børn beundrer Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, George Washington og Abraham Lincoln. Den reelle forskel er selvfølgelig, at Jefferson og Franklin og de øvrige underskrivere af den amerikanske Uafhængighedserklæring vandt deres uafhængighedskrig, mens underskriverne af den irske Uafhængighedserklæring tabte. De holdt ikke sammen, men blev, som Franklin havde frygtet det, henrettet sammen.² Både krucifikset og erklæringen udtrykte tavst det samme budskab: At de gode ofte vanæres og tvinges til at lide, at det at kæmpe mod øjeblikkets majoritet og at blive straffet for det ikke betyder, at man er på den forkerte side, og at sandheden vil sejre med tiden. Min verdensopfattelse er med andre ord meget forskellig fra mine amerikanske børns, som har lært at gå ud fra, at flertallet har ret, og at de gode vinder krigene, således som det blev vist i Uafhængighedskrigen, Borgerkrigen og verdenskrigene.

Da jeg en del år senere læste irsk historie under vejledning af engelske historikere, lærte jeg, at den ærefulde 1916-opstand, om hvilken vi havde fået at vide, at nationen rejste sig samlet for at kaste det britiske åg af sig, i virkeligheden var en langt mere beskedne begivenhed. En broget skare af bevæbnede amatøroprørere terroriserede gennem en uge Dublins centrum ved at besætte hovedpostkontoret og nogle få andre bygninger, hvorfra de skød mod den britiske garnison og den

lokale politistyrke. I alt blev 254 civile, 132 medlemmer af sikkerhedsstyrkerne og 64 oprørere dræbt i løbet af en uges kampe i det tætbefolkede bycentrum.³ Det var den britiske regerings reaktion, eller snarere overreaktion, som ændrede affæren. Lederne blev henrettet og dermed gjort til martyrer, mens de almindelige oprørere og sympatisører blev sendt til interneringslejre i Storbritannien, hvor de blev radikaliseret, og hvorfra de vendte tilbage bedre organiserede, mere forbitrede og motiverede for at iværksætte en uafhængighedskrig. Parallellerne til i dag er åbenlyse.

Myten om 1916 levede imidlertid videre i den populære opfattelse. Min barndom var fyldt med historier fra min mors side om tanter, som smuglede beskeder ind på det besatte postkontor, om pistoler som modigt blev skjult under mad i cykelkurve og bragt frem til ”drene”. På min fars side var historien, at min far havde fået sit navn efter en onkel, som døde kort inden min fars fødsel under *the Black and Tans*' brutale behandling. Storbritannien, hvis sikkerhedsstyrker var hårdt presset under Første Verdenskrig, sendte disse dårligt uddannede hjælpetropper til Irland for at opretholde ordenen. (De blev kendt som Black and Tans, fordi deres uniformer var sammensat af overskud fra hærens og politiets uniformer.) Historien var, at onklen havde overværet nogle Black and Tans chikanere en pige i Dublin, og at de skød ham ned med koldt blod, da han forsøgte at gribe ind. Det var først senere, med den skepsis som opstår hos en historiestuderende, der er trænet i forskning, at jeg blev klar over, at de fleste af disse historier må have været tvivlsomme. Engang, da jeg hjalp min bedstemor med at rydde op i nogle skuffer, stødte jeg på et foto af min fars navnebror; onklen, der angiveligt skulle være blevet dræbt af de forhadte Black and Tans, var i britisk soldateruniform. Hans beskæftigelse var aldrig blevet nævnt i familien. Jeg holdt på hemmeligheden. Realiteterne i denne historie var mindre vigtige i forhold til den måde, hvorpå

den blev husket og videregivet. Det er den huskede historie, uvægerligt forenklet og overdrevet med helte og skurke, som mobiliserer og motiverer den næste generation. Realiteterne betyder mindre.

Som så mange af mine jævnaldrende voksede jeg op med et indædt had mod England. Det blev ikke delt af mine apolitiske forældre, men det blev aldrig kritiseret hverken hjemme eller i skolen. I skolen lærte vi om irsk historie som en lang række af heroiske bestræbelser på at kaste briternes brutale åg af. Briterne bar skylden for alle vore dårligdomme: politiske, kulturelle, lingvistiske, sociale og naturligvis religiøse. Undertiden mødte jeg britiske ferierejsende, som gæstede vor by, hvilket rystede mig i min forvisning, så jeg besluttede, at jeg snarere hadede den engelske regering end den enkelte englænder. Da Nordirlands gader eksploderede i slutningen af 1960'erne med borgerretsbevægelsen og sikkerhedsstyrkernes overreaktion, syntes det alt sammen at være fortsættelsen på den brutale undertrykkelse af irske katolikker. Jeg lavede scrapbøger om grusomheder mod katolikker og skrev dagbøger fulde af skældsord mod det seneste eksempel på Storbritanniens historiske udbytning og forråelse af Irland. Efter *Bloody Sunday*-massakren i 1972 nåede min vrede nye højder. Jeg var fjorten, og hvis IRA ville have haft mig, ville jeg være gået med øjeblikkeligt.⁴ Min overraskede mor måtte låse mig inde på mit værelse og forbyde mig at forlade huset for at forhindre mig i at realisere mit ønske om at rejse til Nordirland og deltage i borgerretsmarchen søndagen efter Bloody Sunday.

Mine synspunkter var helt i overensstemmelse med den omgivende kultur. Vi følte alle det på en anden måde, når vi hørte, at en katolik var blevet dræbt, end hvis det drejede sig om en protestant eller en britisk soldat. En katoliks død var et tab på vor side, en soldats død en sejr. Den ekstremisme, jeg sugede til mig, kom fra skolen, bøger, populærhistorie

og sange. Den kom fra luften omkring mig. Da jeg år senere i en fredelig forstad til Boston ud på de små timer forsøgte at holde mig vågen, mens jeg vuggede et af mine spædbørn i søvn, blev jeg forfærdet over at opdage, at jeg kun kendte en eller to vuggesange. Men fra min barndom kendte jeg et endeløst repertoire af irske sange. Jeg endte med blidt at synge den ene frygtindgydende og krigsophidsende sang efter den anden for mit søvnløse barn. De fortalte enkle historier om godt og ondt og retfærdigheden i kampen for forandring.

Jeg kom til Trinity College Dublin i en alder af sytten, en katolsk pige fra landet der følte sig socialt usikker blandt de velstillede protestantiske studerende. Under rusugen forsøgte flere klubber at hverve medlemmer blandt de nytilkomne. Min nærmeste veninde, en anden katolik der var væk fra sit sociale miljø, og jeg blev kontaktet af IRA's studenterafdeling. På det tidspunkt var jeg nået frem til, at det at slå mennesker ihjel ikke var den rette måde at fremme Irlands genforening på. Jeg deltog i møder og diskussioner, men sagde, at jeg ikke ville slutte mig organisationen, fordi jeg ikke kunne gå ind for brugen af vold. Min veninde meldte sig ind. Jeg blev i baggrunden, diskuterede metoder og lavede sandwiches i køkkenet, indtil mere attraktive sager så som antiapartheid i Sydafrika tiltrak sig min opmærksomhed. De, som meldte sig ind, lignede mig i næsten enhver henseende. De var unge idealister, som ønskede at gøre deres del for deres land, således som deres forfædre havde gjort det (eller som de mente, at deres forfædre havde gjort det). De var motiveret af deres ønske om at ændre på uretten og at gøre deres bedste for en ædel sag. De vidste, at deres beslutning sandsynligvis ville medføre personlige lidelser. De retfærdiggjorde magtanvendelse med den begrundelse, at det var den eneste måde at nå frem til deres legitime mål.

På Trinity College lærte jeg den britiske version af den irske historie. Når jeg over for min familie prøvede at fremlægge

dokumentation, der udfordrede den accepterede opfattelse af irsk republikanisme, blev det afvist som ”Trinity-tale”. Det fascinerede mig, og gør det stadig, at velmenende mennesker, som bor side om side, kan have så forskellige opfattelser af den samme begivenhed. Da jeg nogle år senere arbejdede på min ph.d. på Harvard, læste jeg litteraturen om terrorisme. Det slog mig, i hvor ringe grad forfatterne havde forstået emnet. Terrorister blev portrætteret som psykopater, og terroristbevægelser som kriminelle bander motiverede af personlig vinding; selve begrebet ”terrorisme” var en uklar og nedsættende etiket, der blev hæftet på ens fjender. Dette var ikke mit perspektiv. Det beskrev ikke mine medstuderende, som havde sluttet sig til IRA, forældrene til mine venner eller mine lærere i Gaeltacht (den gælisk-talende del af Irland), som også havde tilsluttet sig.

* * *

Fornemmelsen af mangler på området fik mig til at studere terrorisme for at forsøge at klarlægge, hvorfor en i øvrigt ansvarlig forælder, studerende eller lærer ville beslutte sig for at træde ind i en terroristbevægelse eller at forblive i en, og hvorfor en gruppe mennesker kollektivt ville beslutte sig for at dræbe uskyldige mennesker, som de ikke kender, med det formål at fremme et eller andet mål, som næppe vil blive nået i deres levetid. Min forskning førte mig til kilden, til terroristernes egne skrifter. Der findes en stor mængde primært kildemateriale om terroristers motivationer, aspirationer og retfærdiggørelser. De fremkommer i interviews med fængslede terrorister og i terroristgruppers publikationer og på deres websites. Jeg har også talt med alle de terrorister, jeg har kunnet møde. Det var meget lettere i tiden før 11. september 2001, end det har været sidenhen.

Ved én lejlighed for nogle år siden mødtes nogle kolleger og jeg med en gruppe, som vi høfligt betegnede ”aktivister”,

repræsentanter for et antal etnonationalistiske terrorist-grupper, til en hemmelig konference på et privat sted. Mødet foregik over flere dage, og vi optrådte stort set som under en akademisk konference. Jeg holdt et foredrag om de faktorer, som ligger bag terroristers beslutninger om at eskalere deres aktiviteter, og et seniormedlem af en velkendt terroristgruppe kommenterede foredraget. Han påpegede høfligt de punkter, hvor han mente, at jeg havde ret, og hvor han var uenig, hvor mine generaliseringer passede på hans bevægelse, og hvor de ikke gjorde det. Vi var sammen gennem flere dage, og det blev efterhånden vanskeligt at afgøre, hvem der hørte til i hvilken lejr.

Et af målene med mødet var at finde frem til, hvilke faktorer der får en gruppe til at eskalere til et andet voldsniveau, så vi konstruerede nogle scenarier til belysning af dette spørgsmål. Vi engagerede os også i nogle krigsspil – atter i et forsøg på at klarlægge de faktorer, der udløser en beslutning om eskalation. Blandede hold af akademikere og ”aktivister” deltog i hver rolle. Jeg var i en gruppe, der udgjorde en tjetjensk celle med base i Moskva. I scenariet blev vi sat under stigende pres fra myndighederne, og vi forsøgte at fastslå, hvilken type pres som ville fremtvinge en beslutning om eskalation. Ligheden i reaktionen mellem akademikerne og oprørerne var meget slående. Mens den operative effektivitet hos dem med erfaring var spændende (på helt nøgtern vis korrigerede de os akademikere med hensyn til, hvor mange folk og hvilke våben der var nødvendige for at udføre en given operation), var oprørerne i det mere væsentlige spørgsmål om, hvornår man skulle eskalere, ikke mere tilbøjelige til at foretage en eskalation end akademikerne. (Faktisk var oprørerne noget overraskede over akademikernes aggressivitet i de blandede grupper.) Den eneste virkelige forskel opstod i et spørgsmål om, hvordan man skulle reagere på en begivenhed, der kunne ses som et angreb på vor ære. Jeg hævdede rationelt, at vi var svage; vi var nødt

til at passe på vore ressourcer og burde ikke reagere. En oprører stod urokkeligt fast på, at vi var nødt til at forsvare vor ære uden hensyn til omkostningerne. Når det drejede sig om, hvornår vi skulle rette angreb på børn og familier, var det akademikerne, som først var indstillet på sådanne aktioner. Jeg nævner ikke dette for at tage let på en alvorlig sag, men for at pointere, at terrorister er mennesker, der tænker som os. De har mål, som de prøver at nå, og under andre omstændigheder ville de, og måske vi, leve et helt andet liv.

Sammen med kolleger var jeg med til at arrangere et nyt, tilsvarende møde - denne gang med repræsentanter for religiøse terroristgrupper. Vi planlagde mødet til at finde sted fra den 11. til den 14. september 2001. Seks uger før mødet skulle finde sted, besluttede vi at aflyse det, fordi vi var bange for, at en af grupperne ville offentliggøre mødet, og fordi en Dubrovka af oprørsgrupperne krævede, at der ikke måtte være jøder blandt akademikerne. Jeg har ofte spekuleret på, hvordan det ville have været at befinde sig i det selskab på den dag.

* * *

Som professor i politisk ledelse på Harvard har jeg undervist i internationale forhold og amerikansk udenrigspolitik. Mine studerende, som er kommet på mit kontor og har set reoler fyldt med bøger om terrorister, har spurgt, hvorfor jeg ikke underviser i terrorisme, hvortil jeg har svaret, at terrorisme er min hobby, ikke mit undervisningsfag. Men de overtalte mig. Jeg indvilligede i at afholde et introduktionsseminar. Disse kurser er begrænset til 15 studerende, og som regel er det kun det halve, der tilmelder sig. Da jeg første gang udbød kurset, meldte der sig 130 studerende. Som det altid sker, når man underviser intelligente studerende, så lærer man lige så meget, som de gør.

I erindring om min egen studentertid forventede jeg, at de, som ønskede at følge kurset, ville være de politisk oprørske,

dem med Che Guevara-plakater på deres værelser. Men da jeg den første dag gik rundt i klassen og spurgte, hvorfor de var der, lød svarene konstant, at de ønskede at blive udenrigsminister eller chef for CIA eller FBI. De var der, fordi de ønskede at bure terroristerne inde, ikke fordi de sympatiserede med dem. Jeg forlangte, at hver studerende ved begyndelsen af semestret valgte en terroristbevægelse og fulgte denne bevægelse, slog op på dens website, læste litteraturen om den og undersøgte dens ledere for ved semestrets slutning at præsentere bevægelsen for klassen. Der skete noget morsomt. Næsten uden undtagelse indledte den studerende (de fleste af dem var mænd) sin præsentation med at sige nogenlunde således: "De fleste øvrige bevægelser er terrorister, men ser man nærmere på ETA [eller IRA eller Den Lysende Sti eller hvilken som helst anden bevægelse, de havde valgt], vil man finde ud af, at de ikke er rigtige terrorister. Er I klar over, hvad der skete dem, og ved I, hvad de gør for de fattige? Eller kender I deres kulturprogram?"

Dybden i de studerendes interesse for emnet i 1990'erne blev ved med at forbløffe mig. Mine små seminarer kunne ikke imødekomme efterspørgslen, så jeg arrangerede en forelæsningsrække. De studerende strømmede til. Deres ønske om at bearbejde og forstå fænomenet og at sætte spørgsmålstegn ved enhver påstand var opløftende.

I 1990'erne var studier i terrorisme et marginaliseret område. Terrorismen blev studeret inden for en række forskellige discipliner, men var ikke centralt i nogen af dem. Ingen af de større universiteter havde forskerstillinger inden for terrorisme, og kun meget få tilbød overhovedet kurser i emnet. Der var imidlertid et lille antal engagerede akademikere rundt omkring i landet, som havde viet deres liv til at studere et eller andet aspekt af dette fænomen. Vi blev kaldt terrorismeforskningsfællesskabet. Vi var ikke så interesserede i bekæmpelse af terrorisme – ikke fordi vi ikke ønskede at imødegå terroristerne,

men fordi vi var mere interesseret i andre spørgsmål: Hvorfor gør mennesker sådan? Hvordan rekrutterer de? Hvornår eskalere de? Hvad er de bagvedliggende årsager?

Af og til kom en regeringsembudsmand forbi for at holde sig opdateret med den akademiske forskning. I begyndelsen af august 2001 besøgte en embedsmand mig for at høre min mening om, hvorfor ingen terroristgruppe nogensinde havde anvendt et fly som bombe, og om jeg kunne forestille mig, at de ville gøre det. Mit svar var ikke til megen hjælp. Jeg sagde, at taktikken i høj grad var under overvejelse, og at jeg vurderede, at en eller anden terroristgruppe ville tage den i anvendelse snarere før end senere. Men jeg forudsagde fejlagtigt, at de ville foretage et koordineret angreb på et antal amerikanske ambassader rundt omkring i verden.

Ved en anden lejlighed besøgte en medarbejder fra Udenrigsministeriets afdeling for terrorismebekæmpelse Harvard for at finde ud af, hvilken terrorismeforskning der blev udført dér. Han beklagede sig bittert over, at vi ikke var til megen hjælp, fordi vi forskede i det, vi havde lyst til, i stedet for at koncentrere os om de områder, som gav regeringen problemer. Jeg argumenterede lige så heftigt tilbage, at det ikke var i vor interesse - og at jeg heller ikke mente, at det ville være i hans -, at vi forvandlede universiteterne til en forskningsafdeling under regeringen. Senere holdt jeg på en akademisk konference et foredrag med titlen "Længe leve kløften", hvori jeg argumenterede for en fastholdelse af distancen mellem regeringspolitik og akademisk forskning.

* * *

Erfaringen efter 11. september 2001 har lært mig at moderere dette synspunkt. Havde beslutningstagerne i den amerikanske regering gennem de seneste år været orienteret om synspunkterne i terrorismeforskningsfællesskabet, ville de have udformet en anden politik. Liv er gået tabt på grund af vor rege-

rings manglende forståelse af karakteren af den fjende, vi står overfor, og regeringens uvilje mod at lære af andres erfaringer i imødegåelse af terrorisme. Jeg er derfor kommet ud af min akademiske skal for i denne bog at argumentere for, at vi ikke kan vinde over terrorisme ved at knuse enhver terroristbevægelse. En bestræbelse på at gøre noget sådant vil blot skabe flere terrorister, som det tidligere er sket gentagne gange. Vi burde aldrig have erklæret en global krig mod terrorisme, for vi ved, at den aldrig kan vindes. Vi skulle aldrig have troet på, at Osama bin Laden og Saddam Hussein arbejdede sammen mod os. Vor målsætning skulle ikke have været det fuldstændigt uopnåelige mål at udslette terrorisme; vi skulle snarere have forfulgt det mere beskedne og opnåelige mål at dæmme op for rekruttering af terrorister og begrænse tilbøjeligheden til at gribe til terroristisk taktik.

Efter 11. september fremkom der en helt ny art terrorismeeksperter. Deres prioritet var terrorismebekæmpelse og opretholdelse af amerikansk magt. De vidste meget om det amerikanske regeringsmaskineri og om militær- og sikkerhedspolitik. Mange havde arbejdet med internationale sikkerhedsopgaver så som ikke-udbredelse af atomvåben eller koldkrigsstrategier; andre havde praktisk erfaring fra åben eller skjult terrorismebekæmpelse; men meget få af dem havde nogensinde prøvet at forstå terrorisme. De mente, at terrorismeforskningsfællesskabet var håbløst eftergivende over for terrorisme, politisk uvidende og blinde for truslen fra al-Qaeda. Medlemmer af terrorismeforskningsfællesskabet var tilbøjelige til at trøste sig selv ved at bemærke, hvor lidt de nyligt prægede eksperter vidste om deres emne. Det er klart i alles interesse, at denne kløft fjernes.

* * *

Det er en udbredt opfattelse, at det at bestrebe sig på at forstå eller forklare terrorisme er det samme som at sympati-

sere med den. Jeg afviser denne opfattelse. Det er en central grundsætning i denne bog, at den bedste måde at dæmme op for terrorisme på er at forstå dens tiltrækningskraft og at bruge denne forståelse til at udforme effektive antiterrorisme-strategier. Den peruvianske regerings kampagne mod Den Lysende Sti er et eksempel på, hvorledes bestræbelser på at forstå en terroristbevægelse kan være meget mere effektive til at bringe terrorismen til afslutning end en bestræbelse på at knuse den. Den Lysende Sti var en maoistisk bevægelse med op mod titusind medlemmer på dens højdepunkt i 1980'erne, som terroriserede en stor del af Ayacucho-regionen.⁵ Den blev ledet af en hensynsløs akademiker, Abimael Guzmán, som fulgte den maoistiske opskrift på revolution: mobilisér først bondebefolkningen og ryk derefter ind i byområderne. Det er vurderet, at 69.000 mennesker blev dræbt under den tyve-årige terrorkampagne.⁶ Enhver må selv skønne, hvor mange af disse mennesker, der blev dræbt af Den Lysende Sti, og hvor mange der blev dræbt af de militærenheder, som blev sendt ind i området for at ødelægge den. Jeg formoder, at det er temmelig ligegyldigt for ofrenes familier.

Flere på hinanden efterfølgende peruvianske regeringer satte militæret ind for at nedkæmpe terroristerne, hvilket førte til en forøgelse af tabene, men ikke til en mindskelse af terroren. Det var først, da regeringen oprettede DIRCOTE, en halvfjerds mand stor efterretningsenhed inden for politiet, som skulle følge op på bevægelsen, at den opnåede resultater. De, der undersøgte bevægelsen, blev hurtigt klar over, at dens virkelige akilleshæl var dens centralisering og dens afhængighed af Guzmáns karismatiske lederskab. De vurderede, at kunne man eliminere Guzmán, kunne man ødelægge bevægelsen. De undersøgte alt, hvad de kunne, omkring Guzmán og fandt ud af, at han led af en særlig hudsygdom. Gennem traditionelt politiarbejde og gode elektroniske efterretninger var de i stand til at spore Guzmán gennem hans

medicinrecepter. Han blev fanget sammen med adskillige af sine topfolk. Bevægelsen overvandt aldrig dette slag.⁷ Denne halvfjerds mand store politienhed var således i stand at opnå, hvad den ene militære indsættelse efter den anden ikke havde formået.

Læren fra det peruvianske eksempel er ikke, at enhver terroristbevægelse vil falde fra hinanden, hvis dens leder bliver fanget. Det er ikke tilfældet. Terrorisme er et komplekst fænomen, en taktik anvendt af mange forskellige grupper, i en stræben efter mange forskellige mål, i mange dele af verden. Nøglen er at forstå karakteren af den gruppe, man er konfronteret med. Når en gruppe er bygget op omkring en enkelt leder, som Den Lysende Sti i Peru, Aum Shinrikyo i Japan eller PKK i Tyrkiet, er der mening i at prøve at fjerne bevægelsens top.

Heraf følger imidlertid ikke, at en tilfangetagelse af Osama bin Laden ville have givet al-Qaeda et afgørende slag. Der er intet bevis for en antagelse af, at bevægelsen var bygget op omkring ham. Han havde tydeligvis foretaget en række foranstaltninger for at sikre, at bevægelsen vil kunne overleve uden ham. Forskellige terroristbevægelser er organiseret forskelligt, og det er væsentligt at kende forskellene.

Vore modstandere forstår fuldt ud vigtigheden af at kende sin modstander med henblik på at underminere ham. Når radikale islamiske grupper har været så effektive imod os, skyldes det til dels, at de har anvendt vort demokratis særkender mod os. En al-Qaeda-talsmand udtrykker det således:

Al-Qa'ida kan overtage en fjendes ressourcer og bruge dem mod ham, mens fjenden ikke kan gøre det samme. *Mujahedin* kan gøre dette, fordi de har forstået fjendens mentalitet og ved, hvorledes hans samfund fungerer; men fjenden har ingen mulighed for at aflede den troende fra hans vej eller påvirke ham.⁸

Vi skal vise, at de tager fejl.

* * *

I første halvdel af denne bog beskæftiger jeg meget lidt med vor regerings strategier, men ser i stedet på terroristerne. Jeg går i dybden med betydningen af begrebet ”terrorisme” og med, hvorledes terroristerne selv opfatter denne betegnelse. Jeg ser tilbage i fortiden for at påvise en ensartethed i terroristernes taktik og for at tilbagevise den myte, at terrorisme, endog religiøs terrorisme, enten er nyt eller et islamisk domæne. Jeg peger på den politiske anvendelse af begrebet, på terrorister, som er blevet statsmænd, og på hvorledes mennesker, som har været modstandere af terrorisme, er blevet stemplet som terrorister. Jeg argumenterer for, at terrorister hverken er tossede eller amoralske, men snarere rationelt søger at nå et sæt mål inden for selvpålagte grænser.

Jeg påpeger, at årsagerne til terrorisme ikke skal findes i de objektive livsbetingelser fattigdom og nød eller i en hensynsløs stræben efter dominans, men snarere i en dødbringende cocktail, som består af utilpassede individer, et samfund der godtager terror og en legitimerende ideologi. Jeg mener, at terroristers adfærd kan forstås både ud fra langsigtede politiske motiver, som varierer fra gruppe til gruppe, såvel som fra mere umiddelbare motiver, der deles af meget forskelligartede terrorister. Listen over succeser er meget længere for de sekundære motiver, end når det drejer sig om at opnå fundamental politisk forandring. Når terrorister handler, ønsker de at opnå tre umiddelbare mål: De ønsker at opnå hævn, at indhøste hæder, og at tvinge deres modstandere til reaktion. Det er de tre store R'er, som vi bestandigt støder på: revanche, renommé og reaktion.

I anden del af bogen undersøger jeg situationen i USA efter 11. september 2001. Jeg påpeger, hvad der ændrede sig den dag, og hvad der ikke gjorde. Den største forandring, og den med de alvorligste langsigtede konsekvenser, er vor regerings reaktion på terrorisme. Erklæringen af en global krig mod

terrorisme har været en forfærdelig fejl og er dømt til at mislykkes. Jeg foreslår en anden fremgangsmåde til at dæmme op for terrorisme, en som i stedet baserer sig på en forståelse af de faktorer, der driver terrorister, og som har til formål at fratage dem det, de søger. Vi kan lære af andre landes erfaringer i imødegåelse af terrorisme. Vi bør efterligne deres succeser og undgå at gentage deres fejl.

Terrorisme er en taktik som fortsat vil blive anvendt, så længe den vurderes at være effektiv. Teknologisk udvikling vil gøre det lettere for stadig mindre grupper at indsætte våben med stadig større ødelæggelsesvirkning mod os. Politisk, social og økonomisk udvikling vil fortsat skabe utilpassede individer. Vi vil aldrig kunne forhindre ethvert angreb. Men vi kan styre vore reaktioner på disse angreb. Hvis vi sætter terroranslag i perspektiv og erkender, at det stærkeste våben i vort arsenal mod terrorisme netop er de demokratiske landvindinger, vi værdsætter, så kan vi bestemt dæmme op for truslen fra terrorister.